

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner - Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik pontosan közöltetik.

FOGLALAT: Magyarország és Erd. (kinevezések 's előléptetések; „Két garas XIII gr. Széchenyi Istvánról; országgyűlési közlemény; magyar akadémiai köz-ülés; nagy hangverseny a miskolcziak és fehérváriak javára; szőlőkiállítás; Csanaudmegye; Vásárhelyi volt alisp. elhunyt; országgyűlési utasításpontok; Csongrádmegye; a büntető rendszerre nézve a külön vélemények pártoltatnak; Zágrábmegye; a latin nyelv ügyében új fölrás határozott 's általános ellenzése Magyarország. kívánatnak; 'sat.) Spanyolország (kormányrendelet a bujtogatók ellen; Zurbano meghódol; telegráf hírek.) Franciaország (Görögország felé hajóhad szállittatik; Izabella kéréji.) Orosz és Lengyelország (merény Miklós czár élete ellen; sajtó-rendelet.) Értesítő

Magyarország és Erdély

Ücs. 's ap. kir. fels. Gosztonyi Miklóst a köz. udv. kamra előadó tanácsosát a váltófeltevényszékhez, Luka Sándor hontmegyei főispán helyettes 's a váltófeltevényszék elnökét a pesti alváltófeltevényszékhez elnökökké, továbbá szárhegyi Lázár Miklós grófot az erdélyi udv. kancellaria fogalmazó mélt. az erdélyi kormányzékhez kegy. kinevezni, 's Pálffy grófnak a veleneczei tartományok kormányzójának végre a pápa ő szentesége által ajándékozott Krisztusrendjel elfogadhatását 's viselhetését k. megengedni.

Két garas.

XIII.

Mind azon megjegyzés 's ellenvetések közt, melyek tervem ellen gördítve, közvetlen vagy közvetve eddigelé értésemre jöttek, 's melyek nevezetesbjeit okkal móddal rendre boncz alá venni szándékom, minde nek feletti figyelmet érdemel különösen egy, mely nem sokkal ezelőtt bizonyos coterianak tevé eszmecséréjét, 's mely egyszerűleg abból áll, hogy: „a kormány alig fogná pártolni a dolgot, és ha igen, bizonyosan olly restrictiók 's beleavatkozási formák közt, melyek alkotványos elveknél fogva, a nemzet által semmi tekintetben nem lennének elfogadhatók.“

És a szójárás fényes! Egyike azon sententiáknak, melyekkel legkényelmesebben, legszaporábban 's legolcsóbban szerezhetni népszerűséget és bizonyos tekintélyt. Ámde ha valahol lappang kisurranási hátulsó kapu, az valóban illyféle hypersthenicai alkotványos phrasissok virágai között szokott rejleni.

Okadokjál illyesektől tehát oh Magyar, ha honod java valóban szíveden fekszik, 's ekkép illyféle káprázatos szójárásoknak áldozatul nem kívánod vinni a hazát.

Ne állítsunk azonban phrasist phrasist ellen, de vizsgáljuk a dolgot száraz lényegében közelebbre. „Alig fogja tervemet pártolni a kormány,“ ez a felhozott imputatio első része. És ez meglehet. De kérdem: miért nem fogná pártolni azt? Erre két ok lehet, 's itt különös figyelemért eszedezem: vagy azért, mert Magyarországot tekintve, hasztalannak, sőt károsnak, 's tán kivihetlennak fog az mutatkozni előtte; vagy éppen ellenkezőleg azért, mert tervem Magyarország egykori felvirágzásának sarkalátát vethetné meg. A kormány ennélfogva vagy atyáskodó gond miatt, vagy éppen ellenkezőleg: irántunk mostoha érzetből nem fogja tervemet pártolni.

'S im itt tűnik tökéletes világában fel azon politikai hyperbola, mely szerint bizonyos rész, noha már annyira vagyunk, hogy bármennyire magaskodjunk is, majd majd számba omlik a víz, 's itt ott képeinket is csak alig mutathatjuk, a nélkül, hogy legrégibb társainktól le ne piszkoltatnánk, 's gyors lépésekkel közelít honunk legborzasztóbb dissolutiójához; azért bizonyos rész, a helyett hogy constitutionalis éberséggel ugyan, de loyális érzettel közelítne egy a nemzethez egész loyálisással közelítő kormányhoz, azért bizonyos rész, rövidlátó, 's az egész dramában inkább csak saját magát tekintetbe vevő gögjlében még mindig csak mostoha, Magyarország felvirulását készakarva fentartóztató szükkeblüeket 's zsarnokokat tud vagy „akar“ észrevenni kormányunkban.

Igen igen, 's ne himezzük ne hámozzuk a dolgot többé, csak rövidlátó szükkeblüeket 's mindent egy

centrumba sajtolni szándokló zsarnokokat tud vagy „akar“ bizonyos fractio észrevenni kormányunkban, mi, valamint a felhozott imputatióból, ugy minden szójárásból ki kifakad, mert a most szönyegre hozott tervemet illető megjegyzés is — ezt nem szabad szem elől szalasztani, mivel csak ez adja meg a rejtélynek kulcsát — korántsem azon értelemben tétetett, mintha minket a kormány valami rosszul meg kívánna öni, oh nem, hanem éppen ellenkezőleg ugy hozott fel, mint ha egyenesen és egyedül azon szándokból nem fogná pártolni a kormány tervemet, mihez képest vértünk felvirágzását gátolja 's nemzeti kifejlődésünk útjába, mennyire csak bírja, nehézségeket gördítsen.

Illy hangulattal — közvetve legyen mondva — mikép lehessen a kormányt, mely szinte csak kevésbé vagy erősebben gyarló halandókból áll, jó hangulatban tartani, 's ekkép „neki segítve 's tőle segítve“ egy szívvel lélekkel a haza javát előmozdítani, mi azonban kölcsönös jó hangulat nélkül de csak álomban sem eszközölhető, azt én individualis felfogásom szerint soha nem tudtam felfogni. Kötelességemnek tartom ehhez képest, a nélkül hogy ezen mentális aberratorium vagy kurucz-féle fogásról, mely ha még a megyékben is eléri acméjét, okvetlen sirba dönti a hazát, ez alkalommal egészen kitárnám nézetimet, legalább addig is itt ösztintén kimondanom, hogy tervemet illetőleg én mit anticipálok a kormány részéről.

A kormány vagy nem fogja pártolni tervemet, vagy pártolja. Nem pártolásának okai, kereken és röviden kimondva, ezek lehetnek:

Mert nem tartja Magyarországra nézve annak alkalmazását hasznosnak, sőt azt egyenesen károsnak itéli; vagy

Mert tervem minden hasznos léte mellett ki nem viheto ugy, hogy az a közbiradalmi gépezetbe is ille nék, melynek mi bizonyos részét alkotjuk; vagy azért,

Mert az éntervemnél valami sokkal hasznosb ismeretes előtte; vagy továbbá azért,

Mert szavam nem volt elég erős, 's tervem nem mutatkozott eléggé méltónak, figyelmét kellőleg magára vonni; vagy meglehet, azon okból nem fogja a kormány tervemet tetteleg 's közvetlen pártolni,

Mert tán elvül állítá fel, hogy egy darabig egészen magunkra hagyva, mikép aztán gyakorlatilag kivilágolják, valljon tudunk-e olly constitutionaliter és olly szabadon élni is, mint tudunk vajmi szivrehatólag 's felhőkbe ragadtatólag constitiúiókrul és szabadságrul fecsegné 's hosszú dieticokat elszónoklani, vagy végre azért,

Mert kívánván tervem alkalmazását, azon okból nem ohajt legtávolabbrul is venni annak keresztültételeben részt, nehogy bizonyos agitatoroknak, kik ex professo gyanusitnak mindent, mi a kormány részéről jő, vagy általa pártoltatni látszik, alkalmat nyujtson, a dolgot már csirájában meggyilkolni, 's hogy ehhez képest ez által is adja atyáskodó békétürésének újabb példáját, a kormány t. i. melyhez képest éretlen kicsapongásinkat szánakodással illetve, tán kelle tén tul viseltetik irántunk kimélttel, csak hogy elvégre valamikép meg legyen vetve férfias kifejlődésünk talpköve.

Egyéb okokat: tervemet a kormány miért nem pártolná, azon hangulathoz és öszinte haj amhoz képest, melyel előmenetelünk iránt most viseltetni látszik, én nem tudok észrevenni, midőn más részről nem átalom ezennel kimondani — 's illy nyilatkozat tételétül nem vonakodnám, habár ez órában kellene is teremtem elibe lépnem 's legbensőbb érzelmimről számot adnom — hogy mind az, bármily állásu 's nevű legyen is egyébkint, ki ez esetben, mint akár mily másban, kormányunk nempártolását, helyben nem hagyását, most azon odiummal érinti, mintha az szántszándékkal akarná felvirágzásunkat nehezíteni, sőt gátolni, vagy nem higgadt felfogásu, vagy nem tiszta keblü ember, 's e szerint, kiváltmai egybebolodott körülményink között, hazánknek semmi esetre nem hasznos, de azon arányban, melyben befolyást tud magának szerezni, káros, vagy lehető legkárosabb tagja.

Távol vagyok egyébiránt mézes 's tömjénező szavakat szívómlesztőleg annak bebizonyításul itt egymásra halmozni akarni, milly nagy sympathiával és szeretettel viseltetik irántunk a kormány, mert közbevetőleg legyen mondva, tán ekkor az is vizsgálat alá volna veendő, hogy ugyan sympathiára és szeretetre méltók is vagyunk-e és mennyire; annyit azonban mondhatok: hála az ég, vége szakadt azon szerencsétlen politikának, melyhez képest, igaz, nehogy elragadja vértünk a gyep lőt, számos évek során felerősödésünk végett nemcsak semmi nem tétetett, de sok, 's tán minden el lön követve, mi nemzeti zománcunk kettétörésére 's ősi szabadságunk elolvasztására, 's így létünk meggyilkolására, távulról vagy közelről szolgálhatott 's célirányosnak mutatkozhatott volna.

Az érdek, valamint a jobb calculus, kormányi viszonyinkban is azonban kivitta, emberi természetünkben sarkalló 's örök jogait.

A magyar nemzet most sem párducz, mely megboszulhatná ingerlőjét, sem fejős tehén, mely a bő ség szaruját képviselné. Egyet vagy más, vagy mind kettőt illő arányban, annyi hiába lepergett századok alatt csak lehetett volna belőle képezni, mert szellemi zománca vajmi nemes, anyagi kifejthetése pedig roppant.

Ámde hasztalan pergett le az idő, 's alig maradt egyéb kincsünk, ha illyest kincsnek nevezhetni, mint kölcsönös büneink öntudata, melyhez képest a kormány soha nem birta felfogni lényegét a magyarnak 's milly gyönyörű kifejtésre volna képes, 's csak most nem régebben ébredezett saját jobb hasznára; a magyar ellenben meg nem szünő agyarkodási közt egy időben sem tudott nagyobb méltánylást parancsoló egységére lépni, 's most, midőn új reggel akarna viradni hona fölött, 's a higgadtabb egy végképi, közös érdekre alapított kibékülésnek tekint reményteljesen elibe, most, mint hagymázos álomtul korbácsolva, nem bírja, nem akarja látni ujjáalakulásának igényeit, de gyermeki daczban 's kislelkü ujhuzásokban öli idejét, öli erejét.

Ez máj diagnosisunk néhány vonása, melyet ha nem méltányolunk, azaz, ha nem látjuk szintugy át, hogy kormányunkhozi loyális közelítés 's azzali öszinte közfogás szerencsés átalakulásunkra elkerülhetlenül szükséges, mint a kormány átlátta 's meg van arrul most győződve, hogy ugyancsak más sullyal léphetne fel Europa mérlegében az ausztriai közbiradalom, ha Magyarország valódi lényegéhez képest kifejtve lenne — 's ezt ehhez képest minden módon 's minélelőbb kifejtetni kell — ha mondom ezt nem méltányoljuk, 's nem méltányoljuk, mig erre idő van és nem lesz késő: akkor, ha bukik vértünk, higyük el, csak saját magunk buktattuk el.

Hosszasb, részletesb e helyen, e bokros kérdés körül nem lehetek; ki érteni akar, 's Mongolfierrel a magasokban nem kalandozva, érteni képes is, az fogja tudni, mit vágytam felvilágosítani. Bármily hosszadalmasnak 's kitérőnek mutatkozzék is azonban ezen vitatásom, nem mulaszthatom el egy két sorral itt azon arányklatot még is megjegyezni, mely, az elaltatott portékaféle egyént vagy inkább 'jézé' ide nem értvén, a' bizni teljességgel nem akaró vak fejes, és a' constitutionalis ovatossággal bíró éber közt létezik.

Egyike is, másika is ezen utólsónak egyiránt visszautasítja, visszaveti a neki kenyér gyanánt nyujtott követ. És ebben egyenlőség, egy soron állás köztük. Ha azonban elvégre „kenyér nyujtatik“, akkor a vak fejes, a nélkül hogy vizsgálná, kö-e, kenyér-e a nyujtott, mert hiszen, mint magában mormolja, „ez oldalról ugy sem várhatni jót“ a kenyeret is magátul löki, midőn a constitutionalis ovatossággal bíró éber, mielőtt tán első elragadtatásának engedne, vizsgá e löbb, 's ha ugyancsak kenyérnek mutatkozik az ajánlott, legott el is fogadja azt — 's itt köztük a különbség, itt az elágozás — mikor egyedül azon harmadik species, melyet szinte felhozék, 's melyre mindent tolhatni, mindent rakhatni, a köbe is ugy harap mint a kenyérbe, miszerint csakhamar ki is török minden foga.

Távol vagyok én az éppen itt előadottakhoz képest, vérrokonimban valami különös sympathiát, szeretetet, vagy éppen vak bizalmat kormányunk iránt éberszteni akarni. Fejedelem és nemzet közti kötések nem sarkalhatnak oly változékony 's felette ingatag alapon, mint sympathia vagy szeretet. Szószentség, kölcsönös méltánylat, 's a közös érdek megismerése azon egyedüli talaj, melyre épülhet, nézetem szerint, kormányval honboldogító viszony.

Fogadjunk ehhez képest mindent, mi a kormány részéről jő, ovakodva, igen, mert ekkép eljárni alkotmányos tisztunk, 's e felett ennek szükségét, nem átalom ezennel nyíltan kitérni, velünk untig meg is tanítatá a tapasztalás. Midőn azonban leplegtelenül így szólók, 's mi több, eddigelé így is cselekedtem, 's így is fogok cselekedni holtiglan, vértünk felvirulásánál, nemzetünk egykori szebb kifejtésénél fogva esedezem, 's független, semmi által meg nem tört kedélyemhez képest intem honosimat, ismerjék meg elvégre viszont honunk valódi érdekét is, 's ne lökjék daczoló kisdedeként azon kegyeret is vissza, mely nekik nyújtatik; vagy más szavakkal: ne legyenek vakok önérdékük, vagy inkább a hon érdeke iránt, mely két érdek minden lelkesből egybefoly, 's mellyen, a szőnyegen levő kérdést, valamint általános viszonyunkat a kormányhoz illetőleg, lehetetlen nagyobb, érzékenyebb 's valóban életbevágóbb csorbát ütni, mint annak bármily árnyéklatokbani ráfogása 's hirdetése által, hogy a kormány szándoka, felvirágzásunkat tekintve, irántunk nem őszinte, nem tiszta; mert ha mi gondolkozunk így — 's mi tagadás benne, nem egy magyar tüzei magát és másokat illy hitre ugy szőlván ex professo szüntelenül fel — ak or, mert oly rőffel mérnek neked, mint te mérsz másnak, legszepültlenebb hazafiságunk viszont egyedül komédiának, előmeneteli szent vágyunk pedig egyenesen pártütésnek fog mutatkozni megint a kormány előtt, miből aztán oly bizonyos, mint konkoly nem buza, 's eczet nem nádméz, hasonlólag nem honunk felvirulása 's nemzeti üdülésünk fogja venni eredetét, ámdé e helyett ujhuzás, viszontorlás és innen eredő felbőszültség, 's ezt szükségkép követő tökéletes elgyengülés fogja felváltani azon gyönyörteli reményeket, melyekhez képest a magyar jobb részének tiszta szándékánál 's megtörhetlen hazafiságánál fogva, valóban szabad volt anyaföldünk fejledező szebb jövődjével magunkat némileg már kecsgetnünk.

Közös érdekeink fel nem fogása, meg nem ismerése, leggyászosb következtét vont mindig maga után, sőt egyenesen állíthatni, ex hoc fonte derivata clades ként, minden nemzeti bajainknak 's legtöbb kormányi bajnak gyakorlatilag szólva legmélyebb oka nem egyéb, mint az, hogy nemzet és kormány soha nem tudta magát viszonylag és kellőleg utilisálni, de e helyett lehető legrosszabb háztartás mintája szerint egyik rész annyit fondorkodott 's nehezített a másik részén, mint ez azon, 's az egész kapocs, némi „vitam et sanguinem“ féle exaltált pillanatokon kívül, 's az egész kapocs mondom, melly e házfeleket egybentartá, valódiilag nem volt egyéb, mint ad nauseam pazar nagylelkűséggel egymásnak viszonylag kitalált szebbnél szebb szó, de csak szó, 's a menyekben kötött házasságnak rideg oklevele.

Igazi közös érdek megismerése, igazi viszonyos méltánylat, 's ebből eredő férfias hajlam és vágy, egymásnak ültetvényt viszonylag öntözgetni, 's kölcsönösen törülgetni egymás homlokáról a közös munka közt kifakadt verítéket; nem nem, a házi élet kötelékinek illy jelenitit vajmi gyéren 's egyedül kivételkép fogod fellelni a magyar nemzet és ausztriai kormány viszonyai közt csak kevéssel ezelőtt. Hol pedig nem köt egybe szoros viszonyban egymással élő, egymással elváhatlanul éni kénytelen részeket semmi más, mint betanult szó, meg pergamentre írott házassági levél, ott nem terem a mező virágot, ott nem mosolyg a természet, ott soha nem üti fel lakhelyét az igazi szerenese.

Ne is csudálkozzék ennél fogva senki is, Magyarországnak ahhoz képest, mi könnyen lehetne, oly kopár létén, oly bágyadt színén; valamint szinte ne bámuljon az ausztriai birodalomnak annyiakban paralysált voltin, mert ez korántsem csuda, de okvetlen, vagy inkább szükségképi következménye azon ünnepeles és dagályos ugyan, de a kölcsönös érdekeket soha elég magas felfogással 's egész őszinteséggel nem méltányló viszonyoknak, mellyben nemzetünk kormányunkkal állott.

Az elmúlt idöket visszaidézni, elödeink aberratióit, mint soha el nem követetteket megsemmisíteni azonban nem lehet. Komolyan int ennél fogva a jelen, meg a jövődjö: hosszas mea culpák intonatiója 's kölcsönös szemrehányások tétele helyett, inkább fátyolt

vonnunk az extra et intra muros-féle activ és passiv büneinkre, 's legalább most és jövő napjainkban jobban megismernünk, hogy valamint magyar honunk nem lehet, mert Dii sic voluere, magára hagyva boldog, de máskép, mint az ausztriai közbiradalommal lehető legszorosb kapcsolatban egybefüggve, nem is létezhetik, szintugy fog az ausztriai közbiradom is csak akkor fényének 's hatalmának délpontjára emelkedni, mikor Magyarország virágzó és hatalmas leszen.

Mostani kormányunk fő emberei így vannak meggyőződve, 's nehéz volna máskép meggyőződniek, mert most, miután szétozolt nem egy kísérteti váz, egész világosságban áll előttük, hogy Magyarországot ha más okból nem, legalább a közbiradalom szilárdítása végett, elő kell minden módon segíteni 's felvirágzásra bírni.

Adja Isten ennél fogva, miképp honunk fő emberei is, kik legtöbb befolyással bírnak, szintily világban lássák viszont Magyarország kellékeit, 's e szerint, mert gyengítésünk 's kifejlődésünk hátráltatása, jobb érdekének megismerése után bizonyosan nem lehet czélja kormányunknak, ez ellen ne forraljanak 's ne kovácsoljanak levegőből kapott gyanút gyanúra, 's prókatorilag kiflígránoztott nehézségre. Mert csak akkor fog, mikor t. i. erős nemzet 's erős kormány kelléke viszonlag elismer e lesz, valódi virágzásnak indulni a magyarhon, és csak akkor fogja fényes délpontját elérni a köz ausztriai birodalom.

Két garasos tervemet ennél fogva, tökéletesen meg vagyok győződve, bizonyosan fogja pártolni a kormány, ha az, tervem t. i., a fentebb előhozott nem pártolási nehézségekbe nem ütközik.

Fennmarad azonban most az e cikkben themailag felhozott megjegyzés második részének tisztába hozása — 's jöjjünk illyesek körül, ha lehet elvégre tisztába — melly ekkép foly: ha pedig pártolja a két garasos eszmét a kormány, azt bizonyosan oly restrictiók 's beléavatkozási formák közt teend csak, mellyek alkotmányos elveknél fogva a nemzet által semmi tekintetben nem lennének elfogadhatók. Erről azonban a jövő számban.

Gr. Széchenyi István.

Országgyűlési közlemény.

Folyt. a sept. 26—30-ai orsz. üléseknek a m. frdnél v. házasságok, póp. br. ve, tetsz. jog's körlevelek iránt. A' beszélők sora iránt tett észrevételre nádor ö cs. kir. fensége megfelelvén, a' sorozat iránt szót emelt gr. kezdé meg a' tanácskozást mondván: miképp ö a' szőnyegen forgó tárgy érdemébe, miután azt a' Rk előggé kimerítették, ereszkedni nem akar, hanem azok javaslatát elfogadva szeretné tudni: vajjon hazánkban Magyarország törvényhozó teste vagy a Curia Romana hozé törvényt, 's ha a' kormány a' törvényszerítésnek elejét nem veszi, nem tartozik é annak orvoslásáról a' törvényhozás komolyabban gondoskodni? szeretetleneknek mondá szölvő a' papi körleveleket, pedig meg van írva, hogy ha oly hite volna is valakinek, hogy a' hegyeket helyökrül elvinné, de ha szeretet nincs benne, semmi sem. Ha igaz, mi a' főpásztori levelekben állítatik, hogy a' vegyes házasság lélekvesztéssel jár, akkor eddigelő sem kellett volna a' híveket a' v. házasságra dispensálgatni, mert ugy a' kath. egyház saját híveit kárhözatra dispensálta; 's a' t. E' közben nádor ö fens. a' hallgatóságot esendre intvén figyelmezteté a' szólni akarókat is, hogy beszédök folytatában léleknyugalmost megtartani ügyekezzenek. Egy gróf esinos beszéddel igéré meglepni a' protestánsokat, mellynek folytatában a' reformatio kezdetől fogva mai időkig számtalan adatot idézo föl, mellyekkel azt akará megmutatni, miképp a' v. házasságokat magok a' protestánsok elejétől fogva annyira ellenzették, hogy még lutheranusnak reformátussal egybekelését is kárhözatosnak vallák. A' most élő protestánsok pedig más értelemben vannak, mert elveiket változtatják, nem ugy, mint a' katholicusok, kik a' stabilismus emberei. Egyébiránt a' linzi békekötést jelen esetre nem alkalmazhatni, mert még akkor a' protestánsok is szerették a' reversalisokat, az 1791: 26. nem azt mondja hogy semmi ok, hanem semmi ürügy alatt ne akadályoztassanak a' v. házasságok, márpedig az áld.-megtagadás nem ürügy hanem ok miatt történik, ennél fogást én a' v. házasságok meg nem áldatásában semmi törvényszerelmet nem látok, pártolom tehát a' tegnapi főispáni indítványt, de sajnálom, hogy az e' tárgyban felkért pereket vissza nem küldették, mert a' papi eljárás vagy sérelemnek tekintetett oda fen, vagy nem; ha igen, akkor vissza kellett volna küldenii a' pereket az illető hatóságokhoz; ha pedig nem, akkor meg kellett volna őket semmisíteni. Irjunk tehát ö felségének

a' kérdéses pörök visszaküldetését sürgössük; mi a' placetummal ellátott brevék és bulláknak országgyűlés eléterjesztését illeti, ezt magok a' protestánsok sem szeretnék, ha hasonló esetekben rájuk is alkalmaztatnék, a' honnan hajdan midőn az erdélyi szászok lutherana vallásra térvén, nem tudták mit tevék legyenek a' misével, Lutherhez irtak. Luther felett nekik és a' feleltre nem látták szükségesnek a' protestánsok placetumot kérni, az unitáriusok szintigy kérték egy időben Socinus tanácsát, a' placetum azonban eszökbé sem jutott. — A' porosz király önként lemondott a' placetumadás jogáról, nálunk ez ö felségének mint ap. királynak kirekesztő joga. Hogy a' pápai körlevelekben nem helyeseltetik az, ha a' v. házasságok nem kath. lelkész által adatnak öszsze szintolly természetes, mint az, hogy a' 17ik század kezdetén a' prot. lelkészek kárhözatták azon házasságokat, mellyek az oláh, ruthen és r. kath. lelkészek előtt kötöttek. — Hogy némely megyei hatóságok más módokat szabtak a' v. házasságok kötésére mint az 1791: 26ban meghatározottat, az nyilván a' törvénybe ütközik, ezt tehát a' törvényhozásnak helyesleni nem lehet, mert ez első lépés volna a' házassági kötésnek polgári szerződössé alacsonyítására; de nemis szükséges, mert az illy szövetségéből született gyermekek recapulatio v. ö felsége kegyelme utján törvényesíthetők. A' köv. gr. szinte a' tegnapi főispánt pártolá, mire egy fő isp. helyt. köv. emelt szót: „Istenek mi Istené, császárnak, mi a' császáré“ így nyilatkozott tegnap a' kath. egyház főpásztorá ezen szavainak eszméje vonult, fontos, magát's tetteit igazoló előadásán végiglen. Istennek a' mi Istené, császárnak mi a' császáré, így kezdem ma én is előadásomat, a' hazának egyigénytelen állásu polgára, demint evang. és e' jelen pillanatban törvényhozó, azt teszem még hozzá, törvénynek, mi a' törvényé 's minden más felekezetenek a' magáét. 'S lássuk most már végig menve röviden az előttünk fekvő, kezdetben csekélynek látszott, de a' fejedelem 's nemzet rosulásának daczára is óriási erőre fejlődött rend- 's esendöntő esemény rajzán: megadatott é minden stadiumában a' császárnak mi a' császáré, meg é elégképen a' törvénynek mi a' törvényé, meg- é csak egyszer is vallásfelekezetenek, mi Isten ember 's törvény után őket illeti. Ezek vizsgálataból majd meglátjuk: kell- é felírás, meg azt is, mi menjen ezen felírásba. Lássuk azonban a' dolgot eleitől fogva: kezdetben csak kettő lépett fel a' hazai kath. püspökök közül törvénybontólag e' tárgyban, kettőt mondok én is, noha volt rozsnyai vádolt püspök tagadja az illy körlevélnek általa lett kibocsátását, kettőt, miután maga primás ö hűgsége is kettőtől szölvő 's e' keletkezett két pásztori levél volt a' később egyre súlyosbult vizsály első stádiuma, aggasztó ugyan akkor is már, kivált tekintve a' külföldi hasonló eseményeket, 's ezek keserü eredményit, aggasztó az összes hazára, kivált a hon protestanslakosira! Ekkor azonban még több okunk volt, miben megnyugvásunkat kereshetők, mert 1) a' hazai többi r. kath. püspök hallgatott még ekkor 's megmaradt a' törvényszerű uton; azt leheté hát föltenni róluk, hogy nem helyeslék ama kettő eszelekvését. 2) Mert még akkor nem jött a' pápától, ha lehetne é hazánkban polg. dolgainkra ható illy befolyást gyakorolnia, nem jött a' m. clerushoz oly felszólítás, millyen volt 1832 mart. 27kén a' bajor főpapokhoz intézve. 3) A' megyék é s országgyűlés felszólaltak ezen nem mint evang. sérelem, de mint olyan melly köz álladalmi kérdés. 4) Leginkább mert tudomásunkra juta ö fels. 1839 april. 27én kibocsátott rendelvénye, mellyben a' két püspök nem helyeslett fölléptéből alkalmat véve az 1791: 26 t. ez pontos megtartását a' kath. főpapoknak köteleességükül tette oly nyilatkozattal, miszerint irántai hűségeket abból 's ahhoz képest fogja megítélni, miként a' nevezett törvényt teljesítendik. Im az ap. király szözata, millyen 's mit föltételező szözata a' törvény szava mellett ki merészelte volna gyanítani, hogy együtt e' kétszözat is, szenteséges bár mind kettő, honpolgárok 's alattvalók éskivált vallás szolgálai közt siker nélkül hangozhassék el? 's mégis így lön! Alig oszlott el az utóbbi e' tárgyban oly sokat küzdött orsz. gyűlés, 's minden érsek és püspök magokéva tették, 's tetteg követték ama kettőnek eszelekvését, 's itt jött elő e' kedvetlen ügy 2dik stádiuma: komolyabb immár 's fenyegetőbb az elsőnél, mennyiben most már általánoson 's rendszeresen támadtatott meg az evang. polgárok állása 's a' mennyiben most már fejedelemnek is nyilvánított értelmével ellenkezőleg az összes kath. clerus lépett fel a' törvény ellen, és pedig kicsoda törvény ellen, melly épen részire vala kedvező 's előjogokat nyújtó az evangelicusok hátra tételével, mert hisz még csak M. Terézia idejében is a' menyasz-

szony pa
törvény el
madó cler
gyakorlat
solutiója
lözte 's m
a' clerus e
jeszték ja
tétel: l
tholico ir
godtak d
fogja senk
nesen ma
az egyház
vényhozás
ben köz
attóli eltér
az előbbi
bármí kö
kivül is v
tartásokr
az 1791: 2
a' két va
tekintetéb
előtt kött
tehát, han
előbbi sz
mint az el
kérdéses
gyakorlat
tel nekü
melly kat
Therézia
feleket ö
resztül.
lat által l
vénynek
vaszlja a
vételük, o
idő folytá
vényt vált
tauton ki
sért. És
rus, mid
nemcsak
dül az öss
törvényír
tette; kér
lyik osztá
vetkezés
vissza?
érdeket l
lekesülé
országgy
utján, sz
tek is, m
kízvetlen
ban a' va
daemoná
állított é
lattel sze
nyészthe
nyek min
is ellenk
szén így
dik helyz
sem talá
gyűlésne
fogadott
gény pap
erre is pr
bélyegét.
log, mer
lülről, n
primási l
de censu
állott elő
vita előtt
dett, ugy
mesb ala
lyamodtu
is placet
hagyta v
rón kívül
kezte utá
két püsp
ö fels. pl
a' mult é

szony papja adta a' vegyes házasságokat egybe; azon törvény ellen, mely úgy a' mint áll, magának a' megtámadó clerusnak befolyására alkottatott eredetileg 's gyakorlatát tőle vette. Igen, mert Leopold nov. 7. első resolútiója a' v. házasságok összeadás módját egészen mellőzte 's midőn ehhez így ragaszkodtak az evangelicusok, a' clerus ellenszegüléséből lett, hogy a' tárgy újra fölterjeszték jan. 1 Skán, így új resolútió keletkezett ezen kitéttel: „matrimonia mixta semper coram parochio catholico ineunda sunt. Miben a' clerus tagjai megnyugodtak, de ha azt kétségbe vonná is valaki azt csak nem fogja senki tagadni, hogy annak gyakorlatba vétele egyenesen magának a' clerusnak volt műve. Ebben ugyanis az egyházi szertartásokat illetőleg nem avatkozott a' törvényhozás, nem is volt oka illy rendelkezésre, a' mennyiben köz tudomásu volt az akkori szokás, hallatlan az attól eltérés példája, a' clerus pedig nem nyilvánítja, hogy az előbbi általános szokástól a' vegyes házasságoknál bármely körülmények közt eltározni szándékoznék. De kívül is volt a' polg. törvényhozás körén egyházi szertartásokról rendelkezni 's nem is akart ebbe avatkozni az 1791: 26. t. cikk, csak általánosan mondván ki, a' két vallásfelekezet közt történhető összeütközhetőség tekintetéből, hogy a' vegy. házasságok mindig kath. pap előtt köthessenek, nem törvényi rendelkezésnél fogva tehát, hanem önként 's csupán a' már országszerte ismert előbbi szokás által köteleztetve 's kétségkívül akkor is, mint az előtt is tudva az egyház elveit, vette a' clerus a' kérdéses tevényt gyakorlatba, vagyis folytatá az előbbi gyakorlatot olly módon, hogy a' v. házasságok is kivétel nélkül megáldassanak, 's így maradt a' gyakorlat, mely kath. részről már akkor is divatozott, midőn M. Theresia alatt a' menyasszony papja esketése a' v. házasságokat össze a' törvény keletkezése után félszázadon keresztül. A' törvényeknek magokban holt betűji gyakorlat által lesznek élő lényekké, gyakorlat ad minden törvénynek értelmet, erőt, életet. Gyakorlat viszi és olvasztja a' törvényt a' nép életébe. A' mint gyakorlatba vétetik, ollyan 's az valódi a' törvény. A' ki tehát az idő folytán megerősített gyakorlatot változtatja, az a' törvényt változtatja, a' ki pedig önként épen törvény-szabtauton kívül teszi azt, az törvényt ront, 's közállományt sért. És im ezt tette a' kérdéses tárgyban a' r. kath. clerus, midőn constitutionalis hazánkban, hol törvényt nemcsak alkotni 's eltörleszteni, de magyarázni is egyedül az összes törvényhozásnak tartatott fen, v. házassági törvényink 50 éves gyakorlatát önkényesen megszüntette; kérdem: állhat-e fen status, ha a' honfiak bármelyik osztálya illyesmit tehet? 'S nem retten-e ennek következtől minden törvényesen rendezett társaság vissza? És im innen lett, hogy a' l. hatóságok hazai közérdeket látván fekdüniez ügyben, illy érdek-igénylettel felkészüléssel fogták ezt fel, és szorgalmazták már mult országgyűlésen, szorgalmazták azóta a' megyék felírás útján, szorgalmazták maguk az evangelicus gyülekezetek is, mert érdekeltje bár ez ügy az egész státust, de közvetlenül az evang. lakosokat érdeklí, mi ugyanis abban a' vallásüldözésnek szunnyadni csak nem rég kezdett daemonát szemléljük felébredni, látván, hogy a' clerus állított egyházi elveinél fogva egy félszázados gyakorlattal szentesített törvényt egy hatalomszóval így elejnyézhet, ingadozva látjuk bennünket védő hazai törvények mindenikét, mert hiszen megehet, hogy idővel ezek is ellenkezőknek fognak találtatni a' clerus elveivel; hiszen így már, hanemha szilárdabb rendeletek fődözendik helyzetünket, a' kérdéses tárgyra nézve még abban sem találunk kellő 's állandó biztosítást, ha az országgyűlésnek e' tárgyban tett 's ő fels. által némileg el is fogadott javaslata abban sanctionáltatnék, hogy a' v. házasságok papja adja a' v. házasságokat egybe, mert hiszen erre is primás ő hge már előre reá ütö a' botrány nevezet bélyegét. Pedig fájdalom! még itt sem állott meg a' dolog, mert midőn mind erre nézve orvoslást várnánk felülről, megérkezik placetummal ellátva a' pápának egy primási levél mellett körözött breyéje, mely hírlapok, de censurán át ment hírlapok által tétetett közhírré, 's itt állott elő a' békerontó vizsaly 3ik stadiuma, mellyen a' vita előtti ügy valamint új és magasb fokozatra emelkedett, úgy ránk nézve sokkal károsb, aggasztóbb 's féltelmesb alakot ölte. Igen mert eddig polg. társink ellen folyamodtunk, most azonban úgy látszik, mintha ő fels. is placetuma által mindazt, mit sérelemnek hittünk, jóvá hagyta volna! Ezt azonban hinnünk, lehetlenség körén kívül hisszük lenni azt, hogy ő fels. a' breve megérkezése után ugyanazt hagyta volna jóvá, mit roszalott a' két püspök tettéből alkalmat véve. Igen! nem adhatott ő fels. placetumot törvényinkbe ütköző brevére; mert így a' mult év elején közhírré tett kegy. rendelkezéssel is

összeütközésbe jött volna ön tette, mellyben a' hatóságoknak a' fenálló törvények pontos megtartását, részéről is hasonló cselekvés ígérete mellett tette kötelességökül, mit pedig föltennünk urunk 's királyunkról nem lehet, nem szabad. E' mások tette idézte kétes homályt azonban csak fels. urunk maga oszlathatja el törvény jellemzete magas tettei fényköre láthatáráról, mire alkalmat nyujtani mulaszthatlan kötelességünk; azt pedig csak felírás útján tehetvén, erre szavazok. Pártolom nevezetesen azon pontját, mely a' gyermekeknek törvény általi legitimitációjáról szól, nem vehetem ezt más tekintetben, mint hogy az olly vegyes házasságokban nemzett gyermekekről szól, mellyek idő közben prot. papok által adtak egybe. Miután tehát azt kell hinnem, hogy ez megtörtént, noha superintendentiában nincs eset, ezekről a' törvénynek kell rendelkezni. Mert hogy azok törvényteleneknek tartassanak, egy percig sem tudnék megegyezni; már pedig törvényteleneknek tartatnának, ha azt kívánók hogy az illy prot. pap által kötött házasságból származott gyermekek ő fels. által törvényesítessenek; abban sem, hogy kath. pap által recapuláltassanak, mert ez a' másik vallásfelekezet lealacsonyításával történnek. Egy tudományosságáról is méreletes ifjú báró az eddig modottaktól eltérni látszó véleménye iránt figyelmet kérvén, ő fels. fölterjesztést nem tenni törvényhozási bűnnek nevezé színtugy mint az előtte szólott, azután így folytatá beszédét: a' t. KK. és RR. kívánatai 4 pontra oszthatók, 1) hogy ő fels. a' brevére adott placetumot vonja vissza, a' papi körlevelekre rosszalását mondja ki 's azokat semmitsemeg 2) jövőre minden olly brevétől és bullától tagadja meg a' placetumot, mely az ország törvényt bármely csekély részben megsértené, azon brevét és bullát pedig, mellyeket placetumával helyeslend, az ország Rdei elibe terjessze 3) az 1647: 14. törvényről fogva indított pereket további folytathatás végett a' megyéknek küldje vissza, 4) hozassék törvény, mellyben azon v. házasságok, mellyek 1839 óta maig l. hatósági határozatoknál fogva nem kath. lelkész előtt kötettek, mint szinte az azokból született gyermekek törvényeseknek mondassanak ki. A' vallásos tárgyak közérdekek lévén, azoknál mindig elvből kell kiindulni; azon elvet, mellyet képviselő tábla kimondott 's a' minapi kir. válasz olly dicsően ismételt t. i. a' viszonyosság és egyenlőség elvét tartom em most is szemem előtt. A' vallászabadság egyházi függetlenséget tesz fel, az egyház pedig csak úgy lehet független, ha az egyházi hatalmat a' világitól elkülönző vonal világosan kijelöltetik. Csak az a' kérdés: lehetséges-e ezen határvonalokat kijelölni, mire igennel felelni annál több okunk van, mert ennek lehetőségét minden miveltebb ország példája bizonyítja. E' tekintetben minden kérdésbe jöhető tárgyak 3félék, 1) ollyanok, mellyek tisztán világi viszonyokra vonatkoznak, 2) tisztán dogmatikaiak 's 3) vegyes természetűek, 's ezek körül fordul legtöbb nehézség. Világi dolgokra az egyház mindig különködött, a' kamaot, praescriptiót sőt még a' hadi szolgálatot illetőleg is különböztek az egyházi szabályok, mellyekhez azonban magok az egyházi személyek sem maradtak mindig következetesek, például az egyház minden kamaot uzsorának tart; még is a' papság a' tököpenzeitől járó kamaotokat szintugy fölszedi mint bármely más polgár. A' papság mennyire igyekezett mindig folyni a' vil. dolgokba, bizonyítja történet és törvénykönyveink, de úgy volt ez más nemzeteknél is mint Richelieu és Mazarin példából tudva van. Viszont megfordítva egyházi dolgokba a' világi hatalom kívánt terjeszkedni, de hogy nem boldogult, mutatja a' keresztység, 's közelebből a' protestantismus, a' vegyes természetűeknél, p. o. a' házasságnál az egyházi és világi hatalom összefoly. A' világi szükségességnek láta' házasságra nézve némely formákat, az egyház ismét sacramentumnak tartja, hogy abban a' hívők a' vallás elvei szerint részesüljenek. A' reformatio alkalmával Luther nyiltan kimondá, hogy a' határvonalokat az egyház és status közt világosan ki kell jelelni. Formákat a' házasságra nézve a' status meghatározza, az egyház kötelességit teljesítette, és én szivemből sajnálom, hogy a' magyar clerus nyilvánosabban ki nem mondá azt, mit a' tridenti zsinat kimondott, hogy a' r. kath. egyház elvei szerint is érvényesek a' status-határozta formák mellett kötött házasságok. Az egyházi szertartások végzését magára az egyházi rendre hagyta a' status 's abba nem avatkozott, hogy egyik vagy másik egyház mint működik maga hitköreben. Így van ez minden minelt országban és ebben áll a' hatalmak elkülönzése, mivelk érvénybe béke és nyugalom szokott lenni. Hazánkban mi mindkét részről rosz terrenumon állunk, a' clerus mindig protestatiojival lép fel a' maga körén túl, pedig a' clerus mint egyes tag fölléphet ugyan, de mint

testület nem protestálhat; más felől mi is hibás terrenumon állunk, midőn az egyházi szertartások elintézésébe avatkozunk. Én mély fájdalommal mondom, mert magam is r. kath. vagyok, 1838 óta a' magyar clerus nem helyesen cselekszik, én a' bullákat, brevét átolvastam 's meg nem foghatom hogy áldhatta meg a' r. kath. clerus 50 évig a' v. házasságokat, ha ez hibavolt, akkor lassanként kellett volna visszalépni tőle, és kötelessége lett volna a' magyar clerusnak az 1840ki orsz. gyűlésen kimondani, hogy a' v. házasságot nem áldhatja meg; kötelessége mindenfelé hirdetni, hogy a' v. házasságok áldás nélkül is érvényesek, ezt mondta ugyan vitatkozás közben, de a' néppel nem tudatta. Leginkább fáj pedig nekem, hogy az org primása körleveléből épen azt hagyta ki, mi a' nuntius utasításában világosan ki volt téve ezen szavakkal: matrimonia hujus modi, quamvis illicita, attamen valida, ez bizonyosan megnyugtathatta volna a' t. KK. és RR. 's nem kénytelenítették volna állítani a' magyar kath. papokról, hogy még javaslatban levő törvényre is előre kimondják a' kárhözható itéletet. De ha a' clerus hibázott, nem kötelességünk nekünk is hibázni, mert hibánkkal zavarba hoznók egész országunkat és kormányunkat, ha t. i. arra kérnök ő felségét, mint a' t. KK. és RR. javasolják, hogy a' főpásztori körlevelet semmisítse meg, hogy kibocsátott körleveleit megtagadván, azoktól álljon el. E' részben én a' t. KK. és RR. nem pártolom, mert a' kényszerítést nem tartom szükségesnek, de célirányosnak sem, mert mi a' cél? a' kedélyek megnyugtatósa, már pedig vagy létezik magyar hazánkban vallásosság vagy nem, ha nem létezik, akkor mindegy, akár áldatik meg valaki akár nem, ha pedig létezik, akkor kérdem: milly benyomást fog okozni a' kényszerítés? De ne mis volna törvényes a' kényszerítés; mert miután az 1791: 26. szerint a' protestantst meggyőződése ellenére kényszeríteni nem szabad, szinte nem lehet a' kath. sem. Illyes dologra a' kormányt nem kérhetjük, előbb czélt érünk, ha ő fels. arra szólítjuk fel, hogy felterjesztett törvényjavaslatunkat minél előbb megerősíteni méltóztassék, többi részét a' t. KK. és RR. javaslatának pártolom. Két szónokismét a' n. főispáni indítványhoz járulván, egy 3dik azt mutogató, hogy a' kath. papoknak v. házasság körüli eljárása a' törvényt 's kath. vallás elveivel ellenkezik; ellenkezik a' törvényt 's mert az nyilván tiltja a' v. házasságok akadályoztatását, pedig az akadályoztatás nemcsak physice, hanem moraliter is történhetik, és ez utóbbi gyakran nagyobb amannál, illy moralis akadályt tettek 's tétettek a' v. házasságoknak a' kath. főpapok, midőn a' v. házasságtól az áldást megtagadlatni parancsolák; mint egyes emberek emelkedtek a' törvény fölé, mégpedig nemcsak magok tevék ezt, hanem alattvalóikat is erre ösztönözék; de az áldás megtagadása a' kath. egyház elveivel is ellenkezik, mert a' kath. sz. egyház hű kíván maradni maga fejéhez, az üdveztítőhöz, már pedig tudva van, mikép üdveztőnk a' keresztre feszítve, még ellenségit is megáldotta. A' clerus vallás ürügye alatt akarja magát kivonni a' törvény teljesítése alól. Az ország primása a' v. házasságot isten és természet elleni bűnnek mondja, én majd azt hittem, hogy én értettem rosszul e' kifejezést, de midőn mások is így értik, látni való, hogy a' hiány nem az értőben, hanem tán az íróban volt. Igen! hiány volt kimondani, hogy ha a' v. házasságok úgy nem történnek, mint a' kath. clerus akarná, bűn, mert hiszen, miként minap Veszprém érdemes követő megjegyző, a' házasság természete csak két különböző nemű egyedre föltételez. A' kormánynak joga van a' törvényinkbe nem ütköző brevékre placetumot adni. Igaz ugyan, hogy a' placetum mostis a' szokott ovás mellett adatott ki, de épen ebben rejlik a' hiba. Ha az sérelem, méginkább az a' perek felkérése 's azoknak többé vissza nem küldetése. Én a' KK. és Rk felírás-javaslatát egész kiterjedésében pártolom. Mi a' clerust illeti, vegye már valahára szívére, hogy minden polgárnak kötelessége a' törvénynek engedelmességni és hagyjon fel a' sophismákkal. (Erre nádor ő fens. közbevágólag mérséklésre inté a' szót.) Miért tudja meg a' clerus folytatá a' szót, mikép öneki színtugy teljesíteni kell a' polg. kötelességeket mint akárkinek. Egy gr. az előtte szólott gróf kimondását helyeselve sajnát jelent ki azon, hogy midőn másik részről tegnap egy báró a' t. KK. és Rk felírás javaslatát sophismákkal telnek mondá, azt elnöki megrovás nem követte, most pedig a' beszélő az elnöki közbevágás által ugyanazon kifejezésért, mi tegnap elhallgattatott, beszédében megszakasztatott. Erre nádor ő fens. azon való fájdalmát nyilatkoztatván, hogy másik 'rész is' mondatik lenni, holott az egész táblának a' hon boldogsága előmozdításul, ha máskor részekre volna is szakadozva, illy alkalommal e-

gyesülnie kellene, mikint ezelőtt egyesült 's o hajtható, hogy ezután is egyesüljön, egyébiránt megjegyző azt is, hogy az elnöki figyelmeztetést akárki is magára veheti ki a megrótt szónokhoz hasonló kifejezéssel élt. Még hárman szóltak, kik közül egy gr. a' t. KK. és Rk felírás javaslatát pártolta, másik két szónok pedig a' ny. főispáni indítvány mellett szavazott. (Folyt. köv.)

LXVII. ker. ülés sept. 30kán. Elnökök: Bezerédy István 's Hertelendy Miksa. Minthogy a' sept. 28ki ülésben, a' bányászati választmány szótöbbséget nyert tagjai az egyházi rend részéről Bresztyenszky Albert tihanyi apát, a' megyék részéről: Botka Tivadar Bars, Fejérváry Miklós Hont, Kis András Krassó, Nagy Károly Gömör, Radvánszky Antal Zólyom, Szemere Bertalan Borsod, Ujfalusy Miklós Szatmár, Zsedényi Eduárd Szepes megyék követei, szabad kerületekből: Vágó Ignác Jászunkorületi követ; sz. kir. városokból: Antalffy József Selmecz, Freiseisen János Beszterce, Tarkovics József Ujbánya városok követei névsorának felolvastatása után a' város kerületek értelmezése következtében az iránt keletkezett vita: vajjon a' nemesi telkek vagy curiák, katonai laktanyák és hadi erősségek a' város kerületébe 's annak hatósága alá tartozzanak-é? még a' sept. 29iki ker. ülésben is eredmény nélkül folytatott 's a' megállapodás csak a' sept. 30iki ker. ülésben történt, a' száraz 's meddő vitakozási részletek kikerülése miatt elégnék tartjuk annyit közölni, hogy a' kir. városokban létező megyeházák a' városi hatóság alól kivételtettek, a' város határában levő nemesi belső telkek vagyis curiák pedig minden tekintetben városi hatóság alá tartozóknak határozattak. A' katonai laktanyák 's városbeli hadi erősségek a' fegyelmi viszonyokon kívül szintén városi t. hatóság alá rendeltettek, az urbéri telkek iránt épen hagyott az urbéri törvények rendelkezése. A' templomok, paplakok, iskolák és zárdák iránti indítvány pedig figyelem nélkül hangzott el.

LXVIII. ker. ülés oct. 2kán d. e. 9^{1/2} órákor. Elnökök: Kis András 's Abaffy Arisztid, jegyző: Szentkirályi Móríc. A' kir. városokról szóló t. cikk első részének 10ik §a, mely a' kivételes telkekről magányjogi hasznvételek tekintetében szól, kerülvén tárgyalás alá, K. vgye egyik követe azt kívánta, hogy Komárom vára mint hadi erősség a' kir. kisebb hasznvételeknek eddig is gyakorlatában levén, abban a' városból elkülönözve jövedelmére is tartassék meg. Erre választolt, hogy miután a' város kerülete már a' szerint értelmezett, hogy az azontér, mellyen a' város t. hatósága gyakoroltatik, önkint következik hogy Komárom vára, mint a' városi kerületbe nem eső a' kir. kisebb hasznvételeket tovább is fogja gyakorolni. Egy más követ azon kérdést tevte: hogy ha a' kir. városok épségben 's egészségben fenntartása a' t. hozás czélja, nem volna-e szükség arról is gondoskodni, hogy a' kir. városok el ne fogyjanak, a' mi fog például Komárom várossal történni, ha területéből a' kincstár által egy jó darab időről időre a' várhoz foglaltatik? E' kérdésre K. megye követe válaszul adá, mikép az így elfoglalandó földek városi természeteket ezután is megtartják, egyébiránt a' fortificatio a' házára nézve mulhatlanul szükséges. Oliv. a' város kerületébeni változásokról a' 12ik §. E' változások történnék bekebelezés 's kikebelezés által, a' bekebelezés történnék magányuton, köz eljárás útján és törvény által, a' kikebelezés köz eljárás útján és törvény által. A' bekebelezést úgy fogván fel némely követek, mintha ez által a' lex amortisationis ellenére alkalom nyujtának a' kir. városoknak kisajátítás útján a' szomszéd határokat elfoglalni, a' ker. jegyző által azon felvilágosítás tétett, mikép a' bekebelezés t. hatóságilag értendő, a' mennyiben például ha valamely kir. város határában fekvő falu megváltván magát, a' rendőrség könnyebb kezelteése végett a' városi hatóságot elfogadhatná. A' 14ik §ban az mondatik, hogy a' bel- és külvárosban fekvő curialis magány telkeket tartozékostul a' város beígazgatásának szükségére való tekintet nélkül is alkumelt megsebezhetni, vagy a' kiváltsági jogoknak megszűntetését ez uton eszközölhetni is. Az illy uton szerzett vagy kiváltságosnak lenni megszűnt telek a' város környékébe azonnal minden további eljárás nélkül bekebelezetnek vétetvén, minden tekintetben a' város t. hatósága alá tartozik. E' §ra nézve többen nem tudtak abban megnyugodni, hogy a' bekebelezés csupán magányuton is megtörténhessék, mert úgy mondanak, miután nem létezik többé tér Magyarországon, mely valamely hatóság alá nem tartoznék, és az is tudva, mikép még a' szabad ns telkekre is rovatik legalább országgy. ajánlat terhe, nem volna sem méltányos, sem igazságos az illy telket az illető t. hatóság tudta nélkül csupán magányuton beke-

lezni a' város kerületébe; mert ha egyébert nem, a' hatósági terhek viselését illetőleg mégis csak érdekében áll az előbbi t. hatóságnak tisztába jöni, honnan a' kikebelezésnél még maga a' városok ügyében dolgozott ker. választmány sem engede magányos utat; de még azis lenne ennek a' következése, hogy az orsz. gy. ajánlatok alapja, nemesi föld, lassanként mind a' kir. városokba kebelezetnek. Erre az választolt, hogy az orsz. gy. ajánlatoknak még eddigelé semmi bizonyos kulcsa nincs, ezenkívül az adó és vevő dolgaiba egy 3diknak nincs semmi szólója, de a' statusra sincs abból semmi kár, ha a' kir. városok emelkednek 's viszonság kívánja, hogy ha kikebelezés történik, a' bekebelezés se gátoltassék. Több rövid nyilatkozat után szavazás által a' többség a' szerkezetnél maradt. A' 18. §. iránt, mely köv. tartalmu: „Azontér, mellyeken várak v. egyéb hadi erősségek állnak, ha a' közigazgatás az azokon levő építvényeket váraknak vagy hadi erősségeknek tekinteni, 's ekkép kezelni megszűnik, és ezt a' városnak hivatalosan kijelenti: minden további eljárás nélkül a' város környékébe kebelezve vannak“ megjegyzetett, hogy miután a' katonaság, jóllehet semmi hasznát sem veszi is némely pusztulásra indult épületeknek, még sem igen szokta ezt hivatalosan kijelenteni, az illy bekebelezés orsz. biztossági eljárás 's ennek nyomán alkotandó törvény által történjék. Mire ismét egy megyei követ az orsz. gy. ülés bíraskodását sem a' statusra sem magára az ügyre nézve nem helyeslé, mert úgy mond a' statusnak nem kis vesztesége van abból, ha az orsz. gy. ülés a' t. hozásra fordítandó időt bíraskodással tölti el, másfelől maga az elítélendő ügy sincs egészen biztosítva, mert remény és félelem duzzasztja keblét az országgy. testületnek és sokszor politikai nézeteknek kénytelen egyet mást alá rendelni. Egy másik követ Angliára hivatkozva, hol többször küldetnek ki comiték, sokkal ézszerűbbnek tartja az országgy. bíraskodást mint a' végrehajtó hatalomét. E' szaváltás után a' szerkezet maradt. A' kikebelezésnek még azon esete hozatott fel, ha a' nemesi belsőtelkek külső tartozékai rendbeszedetvén tagosittatásának, az indítványozó ezen kikebelezésmódot vagy általában megengedni, vagy eszközölsére bizonyos határidőt szabni kívánt, méltányos 's igazságosnak gondolván arról gondoskodni, hogy a' nemesek tovább is élhessenek azon joggal, mit nekik a' törvény adott. Ez indítvány elhangozván, másfelől javasoltatt, hogy a' kikebelezés iránt egy rövid §. iktatassék a' választmányi javaslat szerkezetébe, mi-ben mondassék ki, hogy a' megyei hatóságok gyakorlásul vagy pedig hadi erősségeik kikebelezendő térek azon viszonyban fognak állani a' városi t. hatóságokkal, mellyben az illyenek állani jelenleg elhatározattak. Ezen javaslat elfogadtatván, a' szerkezet 34—38ik §a mint főlételek kihagyatván, köv. a' városok lakosiról általános sz. sz. Ennek elvástatása előtt azonban némely m. követek kívánták, hogy előbb a' városok körülemire iránt tett módosítások szerkezte olvastassék fel, mert már most úgy mondanak, arról levén szó, ki a' „polgár“ vagyis ki részesül polgári jogokban, tudunk kell a' városi kerületbe kik rendeltettek, mert ha a' curialis magánytelkeken elkövetett minden büntett 's rendőri kihágások városi bíróság által ítéltetnek, igazság hozamagával, hogy a' városi bíróság választásába a' nemesi telkek birtokosi vagy épen hasznbérletjei is befolyjanak: kívánják tehát az eddig tett módosításokat előbb felvástatni, 's aztán tanácskozni aziránt: kik és minő jogokkal birnak a' városok lakosi. E' kívánságra egy m. követ azt válaszolá: előbb az elvet kell megállapítani, az után lehet a' szerkezetet feltenni. Állapitassék meg tehát, nehogy a' curiák városi hatóság alá rendeltessenek, így holnapra jegyzőileg fel lesz tevé a' módosítás, 's akkor meglátjuk, mit kell még rajta igazítani. Erre a' ker. jegyző azt nyilvánítá, hogy miután a' városi kerületre tett egyik módosítás maga után vonja a' másikat 's elv nélkül csak egyes szakaszokra szorító szerkesztéssel boldogulni nem lehet, mentsek fel őt a' t. KK. és Rk e' munkálattól, hanem ha azt akarják, hogy a' munka egyed legyen, hagyjanak fel a' szakaszonkénti változtatással, hogy a' föllíltott vagy állítandó elvhez alkalmazva dolgoztassék ki az egész munkát. Erre választolt: habár tudni való is az, hogy a' jegyzőnek elveivel ellenkező munkátot készíteni nehéz, az illető jegyző ur azonban annyit jelét adta már ügyességének, hogy hozzá a' KK. és Rk ezuttalis egész bizodalommal ragaszkodnak. Mire a' ker. jegyző felelé, hogy nem a' munkarestelés, hanem annak átgondolása vonakodtatja őt, hogy az ellenkező meggyőződés, min egy üzenet-készítésnél inkább tultheti magát az ember, illy rendszeres munka-

szerveztésnél kiállhatlanul nehezedik a' lélekre. Némely rövid szaváltások után a' jegyzői vonakodás a' közkívánságnak engedvén, olvastatt a' választmányi szerkezet, a' városi lakosokról általánosan.

Magyar akad. köz-ülés. A' m. tudom. akademia f. e. oct. 8án délelőtti 10től délutáni 1 óráig tartotta ns Pest vgye nagyobb gyűlés-termében 12d. nyilvános ülését számos két nemű vendéghallgató előtt. Az ünnepet nm. széki gr. Teleki József b. t. t. Erdélyi korm. sat mint a' társaság elnöke tartalmass beszéddel nyitá meg, mellyben velősen elsorolá, hogy ámbár e' tudom. egyesület már 13 évtől fogva létezik, ezélja 's rendeltetése iránt azonban még sincsenek igazán tisztában, vizsgálat alá evén tehát ezélja a' társaságnak teljes meggyőződhetőség megmutatá, hogy az nem egyéb, mint hazai nyelvünk mint legfőbb nemzeti kincsünk kezelése mind egyetemes mind részletes, tudományi, művészeti 's mesterségi szempontból. ennélfogást a' m. akademiát csupán philosophiai egyesületnek nem tekintheti, hanem tudományosnak is, minthogy az nemesak philosophiai osztállyal bir, hanem e' fölött philosophiai, mathematikai, történeti, törvényi és természettudományi osztályokkal is, mellyek földata e' tudományozakokat nemesak nyelvű, hanem minden oldalú 's kellékű szempontból művelni 's gyarapítani, minélfogást az akademia hatás és foglalkozásköre is, mint szinte jutalmazási nem csupán nyelvtudományi, hanem az emlitett 's ezekkel rokon tárgyakra is egyenlőn terjeszkedő. 'S mivel minden nemzetnek csak anny szava van, mennyi meghonosult eszméje (a' szó levén képviselő jegye a' nemzeti nyelvben megtestesült eszmének) nem lehet semmi természetes, mint az, hogy nyelvünket szükség mindenek előtt kifejtetni 's azt a' tudományok, művészetek 's egyéb műveltségi kellekek kívánatához idomítani, képesíteni annál inkább mert nem önállás nemzetiség 's nem nyelv nélkül nem lehet. Közudomásu. a' nemzeti műveltséget mellőzve is milyen volt hazai nyelvünk állapota, csak másfél évtized előtt is! az országgyűlést, megyei termeket, néhány irót 's lelkes hölgyet és hazafit 's végre magyar helységinket kivéve, saját honjában számkivetetten járt az árva magyar nyelv, minélfogva nemzeti műveltség 's irodalomról a' szó valódi értelmében szó alig lehetett de nem is esoda, midőn nevelés, iskolák, társalgás mind idegen ajku volt. Illy visszás mostoha körülmények közt egy csupán philologiai társaságtól mi vala joggal várható? Minthogy azonban az akademia létezése óta nyelvünk diplom. méltóságra emeltetett 's mint atyai kormányunk kegyességétől 's törvényhozásunk buzgó hazafiságától bizton remélljük, nem sokára általános oktatási polezra is magosittaték, az akademia közvetett 's közvetlen hatása 's munkálkodásától a' nemzet lelkes pártfogása által gyámoltatva legüdvöseb sikert várhatni. Ezen szíves éljentektől koszorozott beszédet követé a' titoknok előterjesztés az akad. 1842—43ki munkálatairól Schedel Ferencz irtól szerkesztve 's olvasva, az idén elhunyt akad. tagok 's érdemeik rövid említésével (1. mai Társalkodónkat). Utána Balogh Pál r. tag emlékbeszédét olvasá Nyíry István felett annak élet- 's munkarajzát ábrázolva. Mire Hetényi János r. tagnak nyomos értékezése következt a' társadalmi élet szépségéről az egyezvényes philosphia világánál felderítve. Ezt felváltá b. Eötvös József szíves 's észből merített emlékbeszédével Keletindában elhunyt körösi Cs. o. m. a. Sándor l. tag felett, mellyet gyakori éljeneivel megszaggatott és sokszoros éljenzajjalval koronázott, az elérzékenyült hallgatóság, E' remek szerkezetű beszéd, melly Körösi méltán a' rendithetlen állhatatosság, esüggedetlen kitűrés 's önzetlenség példány 's tükörképeül jellemzi, soron kívül fog megjelenni 's tiszta jövedelmét Reguly Antal akad. lev. tagnak, mint jövő tavaszon Sz. Pétervárrul Ural hegyei felé őseink lakhelyét nyomozó szándékkal indulandó hazánkfiának utazási segédemű ajánlá a' nemes lelkű szónok. Ezután több rendű jelentést olvasott fel a' titoknok, mellyek közül 1ső az 1842diki nagy- [200 d. arany] jutalomról, melly is szavazati többséggel Zsol-don Ignác veszprémmegyei főjegyző 's országgyűlési követ: „Szolgabírói hivatal“ cz. munkájának ítéltetett, mivel e' fontos hivatal hatáskörét minden oldalú eljárás 's utasításival kimerítőleg és szabatos nyelven közli. Dícséretre méltattak a' szinte nagyjutalomra ajánlott de szótöbbséget nem nyert köv. munkák: Berzsenyi Dániel összes művei, kiadta Döbren-tei G.; b. Eötvös József, a' karthauzi 's b. Eötvös József és Lukács Mórícztul: „Fogházjavítás; Fényes Elek-től: „Magyarország Statistikája“ 1ső kötet 's Vallas Antaltól: „Felsőbb egyenetlek“ 1ső füzet. — 2) F. 1843ra kitűzött történetud. kérdésre: „beköltöző őseink micsoda népeket találtak hazánkban; megtelepültök után 3dik András halálaig kik szállották meg az országot 's mellyik nép mi befolyással volt nemzetünk életére? bejött 3 pályamunka közül a' „dii fortibus adsunt“ jelmondatu ítéltetett legjobbnak. 10) aranyra 's ezüst serlegre méltónak 's mivel szerzője Lányi Károly nyszombati lyceumbeli profas. a' bírálok észrevételei szerint a' munka átdolgozására ajánkozott, akkor az ujdun vizsgálok javalandó véleményére könyomatása is meg fog rendeltetni. — 3) A' szintén f. évre kitűzött ezen mathem. feladásra: „adassanak elő szükséges rajzokkal fölvilágosítva valamely hegyháton átszállító 's vizét egy közös való- pontnál

nyerő hajó z...
veit, négy ve...
den oldalú...
meltattatott...
nyomatásra...
's rendszeres...
Vilmos; az...
sat. jellegű...
13 pályázó...
's művem ne...
eső jelmon...
dulatfeste...
niatt 100 ar...
demesnek, s...
dúnek 's ny...
nek „Gerő...
szerzője Sz...
nyit szonj...
's Zsidó fu...
(László, La...
majus 1jén le...
zen évkörbe...
vén szánya...
pezésére (öss...
tatott meg...
miatt. Ezút...
ket. A' nyelv...
kes szókört...
bizonyos re...
sajátságos...
lyek kivált...
szédek, kö...
maín feltal...
nek ritkább...
viszonyának...
tel a' kihagy...
riód) és a' k...
a' nyelvünk...
val ellenkez...
szólásmódra...
pedig ez: F...
mirend elm...
azokat öszh...
tárgyról a'...
arany. Mind...
nek változha...
let el nem fo...
írója nevét...
a' titoknok...
nem adatás...
a' nélkül hog...
vesztene, id...
ve küldessel...
kiteszték...
nek, ez a' j...
kívül, más...
let is kiada...
lett. Ez ut...
[minden törv...
dár] jelenté...
tára mibenl...
köv. volt: a'
39 kr. kiad...
mazásokra: a'
fordítása 's...
jutalom kiv...
tele: 846 f...
's e' közt esu...
16 1/2 kr. —
ta be a' közt...
közöltük. —

Szóló

rati ezennel...
budaörsi vá...
után a' m. g...
szőlőiskolá...
földi szőlőfaj...
rendeztetett...
gatója, Légy...
tőinknak sz...
állítás f. oct...
időközben...
oct. 5kén l...
mint a' szől...
Nagy...
váriak jav...
vájunk teljes...
általunk sze...
tek felsegél...
teremben ad...
Az emberis...
csak arra fig...
az ép olly...
különböző...
sunk majd...
gyen Sch...
riani ural...
gyesült erő...
humoristika...
vasást fog...
ki vannak je

nyerő hajózási zsilipe csatorna tervezésének alapvelei, négy versenymű közt köv. jellegű: „csak minden oldalú vizsgálat által lelhetni fel az igazságot” méltattatott 100 arany jutalomra, ezüst serlegre és ki nyomtatásra, mint a tárgyat legvilágosabban megfejtő és rendszeres rajzokkal felvilágosító, szerzője: Pest Vilmos; az „illi robur et aes triplex circa pectus erat” sat. jellegűnek pedig dícséret határozatott. — 4) A 13 pályázó szomorujáték közt a „Főúr és pór” című művem nem épen nyerni jó, magasról bukni is dícső jelmondatu ítéltetett, valódi jellemrajza, indulatfestése, meglepő jelenetei és erőteljes dialógja miatt 100 aranyra, ezüst serlegre és nyomtatásra érdemesnek, szerzője: Obernyik Károly; másodrendűnek és nyomtatott ivétől 4 arannyal tiszteltetendőnek „Gerő” nevű és „Memento mori” jellegű, ennek szerzője Szigligeti Eduárd; dícséretet arattak; „Zrínyi” szonj. 5 felv. „Csak végnapjai” drama 5 felvon. és „Zsidó fiú” drama 5 felvon. — 5) Gorove testvérek (László, Lajos és Károly) alapítványából a f. évi majus Ijén lefolyt négy évre együtt járó 200 fr. az ezen évkörben megjelent erkölcsjavító munkának levén szánya, dr. Peregriny Elek „Bánya az ifjuság képezésére (összesen 8 füzet) című munkája koszorúztatott meg minden oldalú és szempontú czelszerűsége miatt. Ezután kihirdeték a kitűzött új jutalomkérdéket. A nyelvtudományi ez: Készítessék magyar ékes szókötés [syntaxis ornata]; azaz adassanak elő bizonyos rendszerben a magyar nyelv eredeti, tiszta, sajátos és választékos [elegans] kifejezései melyek kiváltképen a régi nyelvmaradványok, példabeszédek, közmondások, szójárások és jeles írók nyomain feltalálhatók; jelöltessenek ki a beszéd részeinek ritkább vonzatai, és a mondatok ékes kötésének, viszonyának, rendének szabályai, különös tekintettel a kihagyásokra (omissiones), körmondatokra (periodi) és a költői nyelv sajátosságaira, valamint végre a nyelvünk tisztaságával, eredetiségével, sajátosíval ellenkező hibás, idegenszerű és aljas szavakra és szólásmódra. Jutalma 100 db arany. A philosophiai pedig ez: Fejeztessenek ki a szabadság és társadalmi rend elméletei, állítassanak fel elvek, mik szerint azokat összhangzathozható, és adassanak elő a tárgyról a nevezetesebb hőslelők nézetei. Jut. 100 db. arany. Mindenik osztálybeli pályairások beküldésének változhatlan határnapja, mellyen tul semmi felelet el nem fogadható: martius 23d. 1845; midőn azt. írója nevére rejtő pecsételés levélre hivatkozó jellegű a titoknok veszi által. A beküldött másolat, melly ki nem adatás esetében az akademiálevéltárban marad, a nélkül hogy a szerző a munka sajátosíval jogát elvesztené, idegen kézzel és tisztán írva, lapozva, kötve küldessék. Ha a jellegű levél felbontatása után kifetszenek, hogy a munka saját kezeirésa a szerzőnek, ez a jutalomtul elesik. A 100 arany jutalom kivül, másod, sőt harmad karbelinek találandó felelet is kiadhatik, ívenként szabandó tiszteletdíj mellett. Ez uttal kiosztatott nyomtatásban a m. t. társ. [minden törvényhatóságához, hivatalosan megküldendő] jelentése a társ. 1842ki munkálkodásiról és pénztára mibenlétéről; a pénztár állapotja 1842d. végén köv. volt: a főpénztár összes bevétele 1842. 33094 ft 39 kr., kiadása 27082 ft. 53 kr. s e közt csupán jutalmazásokra: 2319 ft 40 kr., játékszinre, színművekfordítása s páholybér fejében, a drámai 100 arany jutalom kivül: 912 ft 27 kr., a mellékpénztár bevétele: 8446 ft 42¹/₂ kr., kiadása: 7357 ft. 33¹/₂ kr. s e közt csupán tiszteleti és szerkesztési díj: 2128 ft. 16¹/₂ kr. — Az úlést rövid s zives hálabeszéddel zárta be a köztiszteletű elnök. Az új tagválasztásokat már közöltük. —

Szülőkiállítás. A szülőmívelés s kertészet baráti ezennel figyelmeztetnek, hogy a budai részen, a budaörsi vámház alatt fekvő, bold. Schamsz halála után a m. gazd. egyesület által megszerzett országos szülőiskolában, minden abban feltalálható honi és külföldi szülőfajból maga nemében egyetlen szülőkiállítás rendeztetett el, mellyet a szülőiskolának helybeli igazgatója, Légrády László ur tisztelet vendégink s látogatóinknak szívesen fog magyarázólag bemutatni. A kiállítás f. octob. 6tól 20ig bezárólag fog tartatni s ez időközben az ügybarátok kedvesen fogadtatnak. Pesten oct. 5kén 1843. Fényes Elek, egyesületi előadó, mint a szülőmívelési szakosztály jegyzője.

Nagy hangverseny a miskolcziak és fehérváriak javára. Legszentebb kötelességünk egyikét kívánjuk teljesíteni, midőn Budapest tisztelet közönségét az általunk szerkesztett s a miskolczi és fehérvári elégettek folsegülésére jövő vasárnap oct. 15. a nagy redut-teremben adandó hangversenyre meghíni bátorokunk. Az emberiség szent érdeke szílon itt helyettünk; mi csak arra figyelmeztetjük a t. cz. közönséget, miszerint az ép olly nemesszívü mint bájos énekü Moriani ur hat különböző számban fogja magát hallatni, s mikép városunk majd minden énekjelességei, kik közül elég legyen Schodelné asszonyt, Rosetti kisasszonyt s a Morianurral utazó Ciabatti urat említenünk, e célra egyesült erővel közreműködni szívesek. Frankenburg ur humoristikai, alulirt pedig egy komolyabb nemű fölvasást fognak tartani. Az adandó darabok részletesen ki vannak jelölve a czédulákon; a belépti ár pedig jó-

val alább szállítaték, mint hasonló alkalmakkor történni szokott. Bementi jegyeket (zártszék 1 fr. 30 kr. bomenet 1 fr. ezüstben.) Grimm, Müller és Wagner mű-árus uraknál kaphatni. A hangverseny, mint mondók, vasárnap f. hó 15kén, délutáni 4¹/₂ órakor fog tartatni, mellyre alulirt újra egész tisztelettel meghijja a nemesszívü közönséget. Pest oct. 11. 1843. Petrichevich Horváth Lázár.

Csongrád megyei közgyűlés. Követeinknek tudósítása fölolvastatván, eljárásuk tökélyesen helyeseltetett, pótlóntasításul adatván 1) hogy a kir. biztosok kiküldetésükben eljárásukról a közelebbi közgyűlésnek jelentést tegyenek. 2) Hogy az eddig divatozottorsz. választmányok helyett rendszerint kerületi küldöttségek neveztesse az előleges munkálatok s tervek elkészítésére, az országos választmányok egyedül azon esetekre tartatván fön, — mellyekben helyszínen szükséges vizsgálatok, mik hongyülés alatt a rendek tagjai által nem tétetnek, azokat elkerülhetlenekké teendik. — Kettős ok hozatott föl leginkább ez utasítás támogatására. — Egyik financialis volt; mert az orsz. választmányok költségokozók: az országos pénztár pedig üres. Másik ok: nagyobb s rendszeres munkálatoknál a kiindulási pontnak egynek kell lennie, s az egész tervezeten is egységnek végig vonulnia, mi a különműködés-jellemzete orsz. választmányoknál föl nem lelhető, mikép az urbéri munkálatonstb. láthatni. 3) A büntető rendszerre nézve Csongrád az isméretes különvéleményeket pártolja; sőt azon meggyőződésből indulva ki: hogy biztosítékok csak az eskütszékek nyujtanak, meghagyá követeinek, hogy azon esetre, ha az eskütszékek el nem fogadtatnak, az egész büntetőrendszert tegyék le Tresp-erő (vis inertiae): de mégis erő. 4) Az 1836: 11 példájára a polgári ügyek egyedül a váltótiak kivételével, mind fogadott bíróságok (compromissionale judiciumok) által ítéltesse. Részletek nem hozattak szóba; az elv pedig minden oldalul egyhangulag helyeseltetett, s utasításul adatott. A házi pénztár költségeinek előleges kivétele jövő évre 39.900 pft. költséget mutat, s így a tavalyi előleges kivételnél néhány százszal kevesbet, noha a mostani előleges kivétel a multban nem lelhető rovadékokat is foglal magában, ugymint: tömlőcépítés, a megyei épületek tüzkár elleni biztosítása, másodalispáni hivatalfizetése. Jövő törvényszékünk nov. 20án, közgyűlésünk pedig dec. 11én veszi kezdetét. A hús ára az előbbeni.

Csanád megyei gyűlés. Csanád megyének évnegyedes közgyűlése sept. 11én vevé kezdetét, mellyen mielőtt a felveendő tárgyak tanácskozás alá vették volna, minden igaz csanádi finak mélyen illettet keble fájdalmaival esett értésére elnök 2 alispánunk érzékeny előadásából az alig egy év előtt kormányi székéből lelépott Várhelyi Jánosnak f. hó 9énl. ökösházán történt ez életből kimúása. Már előbb hanyatott egészségi állapota nem engedett ugyan sok reményt életéhez, még is mivel az ember természete szerint forró szeretete s őszinte tisztelete tárgyától akarva soha meg nem válnék, annak elveszthetését is hinni nem akarhatja, így táplált nyugtató hitünkben is, bár nem üle már azon kormány-széken, mellyre érdemei után a közbizodalom emelé, s mellyt mindenkor kíséret, őt még is a legjogosabban miénknek vallhatva, kora halálával, élete legeselekvőbb férfi korában, 43ik évében, a sorsnak mostohán reánk mért végzete által megrendített váratlan, s lelkeinket erősen sujtó, sziveinket fájdalmasan szomorító vala. — Mit írjon gyenge tollam, mellyet a korán dícsőült iránt tartozó hálaérzettel telt keblemet dúló fájdalom még inkább elerőtlenít, hogy a különben is csak vakmerőség vétkével terhelhetésem veszélyével lehetségesen, az emberiség, haza s Csanád iránti érdemeit kellőleg méltányolva feljegyezze s elősorolhassa? Bővebben szólnak ezekről Csanád évkönyvei, ünnepélyesb tanúságot hirdetnek azon fáradhatlan szorgalommal Csanád java s virágzása előmozdításáért éjjel párosítva szentelt napjai, mellyekről tettekben dusan nyilatkozott nemes lelke; ő ő emléket hagyott Csanád határain éjtől délig s kelet-től nyugotig lakó ember, nemes, s tisztársai kebleikben, létre hozott intézetek s rendelésekben, sem hogy én azokat csak némi tökélyel is leírni képes volnék. Megvoltak ezek ismérve már életében is, meg akkor, midőn alispáni székéről lelépott, meg, mert nemcsak mindenesanádi keble mélyen illetteték már akkor is fájdalomtul, de fájdalom sajtolta legördülő férfi könyek is kísérek magányéletének csendes házi körébe, mennyivel mélyebbtéhat jelen, nagy s jellem-szilárd férfiakat annyira nem nélkülözhető korszakunkban, örök elvesztéséből eredőleg mindenkit érdeklő fájdalom, mennyivel komolyabb a mindenkit illettet gond! Bizonyágot tet-

tek amarról különösebben a m. e. Jelenkor 2dik félév egyik számában közölt jegyzőkönyvi kivonataink is; — emerről pedig tegyen annak vallása, hogy kit kormányunkról lelépte után is magunkénak vallhatánk, attól immár örökre megfosztatni, ez kimondhatlan, ez vesztességünk legérezkenyebbike. — Egyébiránt annak megírása mellett, hogy a dícsőültért helybeli plebánus és al-esperes ajánlatára s közkívánatra f. hó 13án engesztelő szent miseáldozat tartatván Makón is, azon ugy a jelenlevő RRdek mint a tisztikar tartozó utolsó s külső-kép is bizonyítandó tiszteletök adása jeleül gyászosszível megjelentek; — azon ohajtással zárom e reám érzékenyen ható sorokat: engedjen a mindenk ura, férje védő karjai közül immár elválasztott s fájdalom súlya alatt epedő szeretetre méltó nőnek a szent vallás kiapadhatlan forrásából annyi lelki erőt meríteni, mennyi csak gyengéd női fájdalmai legyőzésére, s jó anyai gondjai enyhítésére szükséges, kívánatos, jó reményű magzatnak pedig tisztelt anyjak s rokonai szeretetében vigasztalást lelhetni. Áldás és béke poraira! Engedje a nemzetek sorsát intéző gondviselés, hogy az életében körünkben tenyésztett szeretet s egyetértés hív gondnal ápolgatva, valamint a közügy iránti jó szándéku részvétben e jelen kor magát a mult által felülmulatni, ugy a személyes ingerültségek által is szép czéljától, hon s megye javától félrevezettetni ne engedje. — Megnyitó beszédében továbbá az elnök alisp. megelégtüléssel említi az adónak közelebbi évnegyedben a járásbeliek által történt sikeres behajtását; egyébiránt a tanácskozás alá vett tárgyak közül köz érdekűsége miatt megemlítendőnek tartom, hogy a bünt. törv. javasl. iránt a bot s halálos büntetés eltörlésére s eskütszékek felállítására adatott utasítás, s a többi czikk is e szellemhez alkalmazvák. — Egyebet jelen ugy is több érdekel bíró s helyet is igénylő országgyűlési tudósítások korszakában közlésre valónak ez alkalommal nem itélek.

Daniel Antal.

Zágráb oct. 7d. Mult hónap végnapjaiban tartott közgyűlésünk eredményei: 1) Uj felírás határozatott a fels. a követe latin nyelven szólhatása ügyében. 2) Felszólítottak a horvát-tótországi megyék egy uj „horvát-tót helytartótanács” felállításának eszközésére. 3) Mivel az uj börtönrendszer szerint a horvát-tótorsz. megyék Baranyával s Bácsosal egy ker. börtönbe szállítanak rabjaikat, azon megyéket más börtönhöz esatoltatni és a horvát-tótorsz. börtön személyzeténél a m. nyelv tudása nélkülözhetőségét törvény által kimondatni sürgetjük. 4) Minthogy az orsz. levéltárnoka több a nemesek választási jogát bebizonnyító irományt hitel másolatban kiadott, őt a bannak megfenyítés végett földni határozta. 5) A turopolyai gróf megfenyítettése végett is, mivel a municipalitás ellen szól az országgyűlésen, folyt a tanácskozás; némelylek a proscriptiót, jószágai elkoboztatását is emlegették egy XV. századi példa szerint, de sorsának eldöntetése jövő tartományi gyűlésre tartatott fen. 6) Sz. ügyvéd (ki a turopolyai gróffal orsz. gyűlésen volt) ámbár már 10 év óta itt ügyvédkedik, vallása kimutatására szorították s ha r. kath. létét be nem bizonyítja, az orszból kiutasítandó. 7) Ő fels. kéretik, hogy a biztosság munkálatát véghatározat előtt a megyével (azaz a jelenlevőkkel) közölje. Még a tanácskozások előtt M-y prof. a teremben insultáltott, s mivel arról gyanus, hogy magyar hirlapokkal levelez, a teremből kiutasított; ő ugyan a főispánt felszólította, hogy ezen illetlenségek ellen őt védene, de ez más tanácsot neki adni nem tudott, mint, hogy minél előbb távozzék, mit végre meg is tett. Főlöleg hozzá adni, hogy csak illyr párt volt jelen. Ma érkezett hírek szerint tegnap E. gr. a varasdi közgyűlést az illyrek hatalmaskodása miatt elosztatni volt kénytelen, mivel munit. statutum ellenére a latin nyelv mellőztével, illyrül kívántak beszélni. Ime itt volt a „tetszősők” szerinti szó már egy magyarázata. Egy bárót elszántsága miatt Zágráb megye jegyzőkönyvileg megdicsérte, t. i. mert a főrtáblánál olly vitézül küzdött a m. nyelv ellen.

Spanyolország.

(A kormány rendelete a bujtogatók ellen. Zubano meghódol. Telegraf hírek). Sept. 24kén Madrid nem ostromoltott ugyan, de állapota mégis ollyan szerű volt. Az egész örsereg szakadatlanul fegyverben állott s örsapatok járták a várost, mindazáltal még is a lőpor-torony iszonyu robajjal légbe röpült s közelében sok házat pusztított el. Az utcán nyomban többuri személyt fogtak el, de a gyújtók nyomába még nem juthattak. Egy hirlap bizonyos összeesküvésnek tulajdonítja e tettet, mellynek sept. 23kán kellett volna ki-törnie; más lapok ellenben azt állítják, hogy a király-

